

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România” (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA ARHIEPISCOPIA ROMANO-CATOLICĂ ALBA IULIA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 33003/03)

Hotărâre

Strasbourg

25 septembrie 2012

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Arhiepiscopia Romano-Catolică Alba Iulia împotriva României,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din:
Josep Casadevall, *președinte*,
Egbert Myjer,
Alvina Gyulumyan,
Ján Šikuta,
Ineta Ziemele,
Luis López Guerra,
Kristina Pardalos, *judecători*,
și Santiago Quesada, *grefier de secție*,
după ce a deliberat în camera de consiliu, la 28 august 2012,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la acea dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 33003/03 îndreptată împotriva României, prin care o comunitate religioasă din acest stat, Arhiepiscopia Romano-Catolică Alba Iulia („reclamanta”), a sesizat Curtea la 14 octombrie 2003 în temeiul articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamanta a fost reprezentată de Monica Macovei și Dan Mihai, avocați în București, apoi din decembrie 2004 doar de acesta din urmă. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna Irina Cambrea, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta invocă, în special, încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție.

4. La 5 aprilie 2011, cererea a fost comunicată Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 1 din convenție, s-a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

5. În urma abținerii domnului Corneliu Bîrsan, judecător ales să reprezinte România (art. 28 din Regulamentul Curții), președintele camerei a desemnat-o pe doamna Kristina Pardalos în calitate de judecător *ad-hoc* (art. 26 § 4 din convenție și art. 29 § 1 din Regulament).

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

6. Reclamanta, Arhiepiscopia Romano-Catolică Alba Iulia, este o comunitate a Bisericii Catolice, din România, cu sediul la Alba Iulia.

A. Situația juridică a Bibliotecii Batthyaneum și a Institutului de Astronomie din 1798 până în 1998

7. La 31 iulie 1798, reclamantei i s-a donat de către episcopul catolic de Transilvania, Ignatius, Conte de Batthyan, biblioteca sa denumită ulterior „Biblioteca Batthyaneum”, care cuprindea una dintre cele mai bogate colecții de carte veche din România și clădirea care o adăpostea, precum și Institutul de astronomie pe care acesta îl fondase, cu sediul în același imobil. Una dintre cărțile cele mai prețioase din colecție este un fragment dintr-un manuscris carolingian decorat cu miniaturi, datând din anul 810, scris în latină, cu cerneală de aur, cunoscut sub denumirea de Evangheliarul de la Lorsch (cf. Ingo F. Walther, Norbert Wolf, *Chefs-d'œuvre de l'enluminure*, Köln, 2005, p. 86-89; biblioteca din Alba Iulia păstrează fragmentul care conține Evangheliile după Sfântul Marcu și Sfântul Matei). O altă denumire a acestei cărți utilizată mai des în România este *Codex aureus*. Conform dorinței donatorului, biblioteca și institutul erau deschise pentru public, nu doar pentru credincioșii catolici și nu puteau fi deplasate de la Alba Iulia.

8. Actul de donație face parte integrantă dintr-o carte redactată în latină care menționează principalele contribuții ale episcopului în beneficiul bisericii, dintre care renovarea și finanțarea de noi ornamente pentru catedrală și clădirile bisericesti și înființarea Institutului de Astronomie. În partea referitoare la donarea bibliotecii, carta este redactată după cum urmează:

„Datorită faptului că la Alba Iulia se află sediul Episcopiei și al disciplinelor teologice și matematice, donez, predau și confer Bisericii și Provinciei Transilvania biblioteca mea cea mare pentru care am cheltuit treizeci de mii de florini, la locația unde se află aceasta, precum și o parte din cărțile care îi aparțin și care se află la mine. (...) Doresc, totuși, și decid că nici Institutul de Astronomie și nici Biblioteca cu toate accesoriile enumerate nu vor putea fi deplasate din Alba Iulia, decât în caz de necesitate imperioasă și doar după acordul unanim al Episcopului și al consiliului episcopal, la care va trebui să se adauge asentimentul guvernatorului regal, dacă este catolic, și cel al *Status Catholicici*. ”

9. Din 1789 până în 1947, arhiepiscopia reclamantă a fost singurul proprietar și posesor al bibliotecii și al institutului. Nici statul român și nici alte persoane nu au emis pretenții cu privire la proprietatea acestor bunuri.

10. În 1947, după instaurarea regimului comunist în România, Biblioteca Batthyaneum și institutul, devenit muzeu de astronomie, au fost închise și puse sub sigiliu de către autorități. Niciun act de expropriere nu i-a fost notificat reclamantei.

11. Printr-o hotărâre din 19 decembrie 1961, la cererea comitetului executiv al sfatului popular raional formulată împotriva reclamantei, tribunalul regional Hunedoara a constatat că

statul devenise proprietar al bibliotecii și al institutului, bunurile în speță fiind stăpânite de către Statul Român de peste doi ani.

12. Prin decizia nr. 142/1990, Primăria Alba Iulia a dispus ca Biblioteca Batthyaneum să fie plasată sub administrația Bibliotecii Centrale de Stat – filiala Alba Iulia).

B. Ordonanța de urgență nr. 13 din 7 iulie 1998 care dispunea restituirea bunurilor în litigiu

13. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 13/1998 din 7 iulie 1998 stabilește că șaptesprezece imobile enumerate în anexa la ordonanță trebuia să fie restituite comunităților – organizații sau biserici – ale minorităților naționale de la care aceste bunuri fuseseră confiscate după 1940.

14. Printre cele șaptesprezece bunuri imobile enumerate în anexă, „Biblioteca Batthyaneum, Muzeul și Institutul Astrologic al Episcopiei Romano-Catolice” figurau la nr. 13 din listă. Anexa menționa, pe lângă adresa imobilului și referințele acestuia din registrul funciar, titularul actual al dreptului de proprietate, adică Academia Română. Se menționa, de asemenea, că minoritatea maghiară solicitase restituirea către fostul proprietar, biserica reclamantă.

15. Ordonanța prevedea constituirea unei comisii paritare formate din reprezentanți ai Guvernului și ai comunităților care făcuseră cereri de restituire. Această comisie avea sarcina să examineze aceste cereri (pct. 47 de mai jos). Transmiterea dreptului de proprietate ar trebui să aibă loc la momentul predării imobilului, prin proces verbal, de la deținătorii actuali către succesorii stabiliți.

16. Comisia paritară a cărei înființare era prevăzută în Ordonanța de urgență nr. 13/1998 nu s-a constituit niciodată. Așa cum reiese din scrisoarea din 26 iulie 2011 a comisiei administrative speciale pentru restituirea imobilelor care au aparținut comunităților religioase, prezentată de Guvern, nu s-a putut găsi nicio urmă a existenței, a activității acesteia sau a arhivelor.

17. În temeiul unei legi intrate în vigoare în martie 2004, comisia administrativă specială pentru restituirea imobilelor care au aparținut comunităților religioase a preluat competența de operare a transmiterii dreptului de proprietate asupra bunurilor reglementate prin Ordonanța de urgență nr. 13 din 7 iulie 1998.

18. Până în prezent, comisia specială nu a încheiat demersurile administrative necesare în această privință.

C. Acțiunea în justiție îndreptată împotriva reclamantei

19. La 29 septembrie 1998, filiala județeană Alba a Partidului Democrației Sociale din România (devenit ulterior Partidul Social Democrat - în continuare „PSD”) a acționat în instanță reclamanta, Academia Română și Guvernul, solicitând ca imobilul Biblioteca Batthyaneum să fie păstrat de administrația Bibliotecii Naționale a României, ca proprietate publică de interes național și să nu fie restituit reclamantei.

1. Căile de atac ordinare

20. În acțiunea sa în justiție, PSD a ridicat o excepție de neconstituționalitate a Ordonanței de urgență din 7 iulie 1998.

21. În memoriile lor în apărare, atât reclamanta, cât și Guvernul și Academia Română au cerut ca acțiunea să fie declarată inadmisibilă, între altele, pentru lipsa calității procesuale active a PSD, deoarece nu avea niciun raport cu proprietarul bunului.

22. Printr-o hotărâre din 9 noiembrie 1998, Judecătoria Alba Iulia a calificat pretențiile PSD ca acțiune administrativă de modificare a unui act emis de Guvern și și-a declinat competența în favoarea Curții de Apel Alba Iulia.

23. Sesizată cu privire la apelul PSD, Tribunalul Alba a casat această hotărâre printr-o decizie din 5 mai 1999. Tribunalul a stabilit că acțiunea ar trebui calificată ca acțiune civilă în constatare de drept comun și nu ca acțiune în contencios administrativ și a retrimis cauza în fața judecătorei. Această decizie a fost menținută printr-o hotărâre a Curții de Apel Alba Iulia din 27 decembrie 1999.

24. Cauza a fost repusă pe rolul judecătorei. La 24 februarie 2000, instanța a sesizat Curtea Constituțională cu privire la excepția ridicată de către PSD Alba.

25. Printr-o hotărâre din 16 ianuarie 2001, Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă excepția de neconstituționalitate a Ordonanței de urgență nr. 13/1998, din motivul că excepția nu viza verificarea conformității cu Constituția a ordonanței, ci contestarea fundamentului său factual, de exemplu, între altele, faptul că Academia Română figura ca titular al dreptului de proprietate, în locul Bibliotecii Naționale a României.

26. La 15 iunie 2001, Ministerul Culturii a formulat o cerere de intervenție principală în procedură, pentru a se constata că Biblioteca Batthyaneum fusese menționată dintr-o eroare în anexa Ordonanței de urgență nr. 13/1998 și că aceasta era și trebuia să rămână proprietate publică.

27. Printr-o hotărâre din 7 martie 2002, Judecătoria Alba Iulia a respins acțiunea PSD Alba pentru absența interesului de a acționa, precum și cererea de intervenție a Ministerului Culturii.

28. Această hotărâre a fost menținută, în urma apelului și a recursului formulate de PSD și de minister, prin hotărâri ale Tribunalului și ale Curții de Apel Alba Iulia din 25 octombrie 2002 și, respectiv, 24 ianuarie 2003. În plus, Curtea de Apel a reținut, în hotărârea sa că în temeiul Legii nr. 213/1998 privind proprietatea publică, Ministerului de Finanțe îi revenea sarcina de a participa la procedurile vizând invocarea unui drept de proprietate publică.

2. Prima contestație în anulare și hotărârea din 15 aprilie 2003

29. PSD Alba a formulat o contestație în anulare a hotărârii definitive din 24 ianuarie 2003, prin care cererile sale ca biblioteca să nu fie restituită reclamantei fuseseră respinse. Ministerul Culturii nu a formulat nicio contestație în anulare.

30. La 15 aprilie 2003 a avut loc o ședință în fața Curții de Apel, la care reclamanta nu a fost citată să se înfățișeze.

31. Printr-o hotărâre din 15 aprilie 2003, Curtea de Apel Alba Iulia a admis contestația în anulare și a considerat că PSD avea un interes de a acționa în favoarea protejării patrimoniului cultural național, în baza dispozițiilor de la art. 2 din Legea nr. 27/1996 privind partidele politice, în temeiul căruia acestea din urmă „promovează valorile și interesele naționale”.

32. Curtea de Apel a anulat hotărârea definitivă din 24 ianuarie 2003 și, pronunțându-se cu privire la temeinicia acțiunii formulate de PSD Alba, a admis-o parțial, constatând că imobilul și Biblioteca Batthyaneum erau coproprietatea Statului Român și a reclamantei. Curtea de Apel a constatat, la citirea actului de donație din 31 iulie 1798 că coproprietatea decurgea din dorința donatorului care își donase biblioteca „Bisericii Catolice și provinciei Transilvania”. Or, după Tratatul de pace de la Trianon, încheiat în 1920, la sfârșitul primului război mondial, posesiunile Statului Ungar din provincia Transilvania au trecut în proprietatea Statului Român.

33. Hotărârea din 15 aprilie 2003 indica, de asemenea, că era o eroare gravă să se menționeze bunul în litigiu în anexa Ordonanței de urgență 13/1998, întrucât aceasta nu viza decât bunurile confiscate abuziv. Hotărârea este redactată astfel în părțile relevante:

„Acțiunea în speță are caracterul unei acțiuni în constatare întrucât este evident că solicitantul [adică filiala Alba a Partidului Social Democrat] nu are drept de proprietate sau de administrare asupra bunurilor care constituie obiectul litigiului și nu poate, din această cauză, să introducă o acțiune vizând realizarea dreptului.

Problema care se ridică în speță este dacă solicitantul are sau nu calitatea procesuală activă într-o acțiune în constatare.

În această privință, trebuie observat că obiectul litigiului îl constituie bunuri care, prin natura lor, fac parte din patrimoniul cultural național, astfel cum este reglementat prin (...) Ordonanța de Guvern nr. 27/1992 și prin Legea nr. 182/2000 privind patrimoniul cultural național care conține atât bunuri aflate în proprietatea publică, cât și bunuri în proprietate privată.

Este de notat că în inventarul bibliotecii în litigiu se află bunuri de o valoare inestimabilă, unice în Europa și probabil în lume, precum 600 incunabule, Evangheliarul *Codex aureus*, (...) manuscrise și cărți imprimate datând din secolele XVI – XVIII.

Rezultă că protejarea valorilor inestimabile din patrimoniul cultural național nu poate fi lăsată doar celor care au un drept de administrare, ci sfera persoanelor care pot acționa în justiție pentru apărarea acestor valori trebuie să fie mai largă și trebuie să includă organizațiile civice, partidele politice, fundațiile culturale sau altele, cu condiția ca bunurile să facă parte din domeniul public, care, în temeiul articolului 1358 din Constituție, este inalienabil.

De altfel, în temeiul art. 2 din Legea nr. 27/1996 privind partidele politice, acestea au, între altele, obligația de a promova valorile și interesele naționale.

(...)

În ceea ce privește fondul cauzei:

Este evident că Ordonanța de urgență nr. 13/1998 a avut ca obiectiv, între altele, retrocedarea bunurilor aparținând tuturor membrilor unei religii, bunuri intrate abuziv în proprietatea statului.

Este vorba, evident, de bunuri confiscate abuziv în timpul regimului comunist și nu de o renunțare a statului la bunurile sale din patrimoniul cultural dobândit legal în temeiul articolelor 644 și 645 din Codul civil.

În speță s-a dovedit în mod clar că prin actul de donație din 31 iulie 1798, care nu este contestat de niciuna dintre părți, episcopul Ignatius Batthyany a donat clădirea și biblioteca în litigiu provinciei Transilvania și Bisericii Catolice, în stare de indiviziune, în act nefiind indicate cotele părți (...).

Ulterior acestei donații, provincia Transilvania a fost inclusă în regatul maghiar, acesta a devenit coproprietar împreună cu biserica și, apoi, conform articolului 45 din Tratatul de pace de la Trianon, statul român a devenit proprietar al bunurilor care aparținuseră fostului regat maghiar.

(...)

Capătul de cerere ridicat de biserica reclamantă întemeiat pe art. 17 din Declarația Universală a Drepturilor Omului conform căruia nimeni nu poate fi în mod arbitrar privat de proprietatea sa [nu este întemeiat] având în vedere faptul că proprietatea bisericii pârâte nu este deloc afectată, întrucât aceasta este recunoscută coproprietară împreună cu statul. Nu există nicio bază legislativă pentru ca aceasta să își însușească cotele părți pe care statul le-a dobândit în temeiul Tratatului de la Trianon.”

3. A doua contestație în anulare și hotărârea din 22 octombrie 2003

34. La 5 mai 2003, reclamanta a formulat o contestație în anulare împotriva hotărârii din 15 aprilie 2003, descrisă anterior.

35. Printr-o hotărâre din 22 octombrie 2003, această contestație în anulare a fost admisă de către Curtea de Apel Alba Iulia care a anulat hotărârea din 15 aprilie 2003 și a confirmat hotărârea definitivă din 24 ianuarie 2003.

36. Curtea de Apel a observat că problema calității procesuale pasive a filialei PSD fusese soluționată definitiv prin hotărârea din 24 ianuarie 2003, hotărâre care a fost de atunci investită cu autoritatea de lucru judecat, astfel încât aceasta nu mai putea face obiectul unei noi examinări printr-un recurs extraordinar, precum contestația în anulare.

37. De asemenea, curtea de apel a considerat că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 13/1998, prin care s-a dispus restituirea către reclamantă a Bibliotecii Batthyaneum, a

Muzeului și a Institutului de astronomie nu putea fi modificată printr-o acțiune civilă. Hotărârea este redactată astfel în părțile relevante:

„Hotărârea contestată este lovită de nulitate absolută de asemenea pentru că aceasta viza modificarea Ordonanței de urgență nr. 13/1998 și a anexei sale, ordonanță prin care Guvernul decisese restituirea în beneficiul Arhiepiscopiei Romano-Catolice Alba Iulia a Bibliotecii Batthyaneum, a Muzeului și a Institutului Arheologic (*sic*) ale Arhiepiscopiei Romano-Catolice Alba Iulia.

Trebuie să se rețină că acest imobil a fost donat de episcopul de Transilvania, Ignatius Batthyán, provinciei Transilvania și Bisericii Catolice (spre beneficiul tuturor locuitorilor provinciei Transilvania fără distincție de origine etnică) și că, ulterior a devenit proprietate exclusivă a statului român.

Or, în aceste condiții, Guvernul României a dispus de acest imobil prin Ordonanța de urgență nr. 13/1998, iar abrogarea acesteia nu poate interveni decât printr-o altă dispoziție a Guvernului sau printr-o lege a Parlamentului, nu printr-o hotărâre judecătorească.

Curtea notează că această dispoziție a Guvernului a făcut obiectul unei acțiuni în fața Curții Constituționale la cererea reclamantei, organizația județeană a PSD, dar excepția de neconstituționalitate a fost respinsă.

Ținând seama de cele de mai sus, Curtea admite contestația în anulare și anulează hotărârea contestată (...).

D. Evoluția de după hotărârea din 22 octombrie 2003

38. Printr-un memoriu din 16 martie 2005, reclamanta a sesizat Ministerul Culturii, solicitând să fie pusă în posesia „Bibliotecii Batthyaneum, a Muzeului și a Institutului astrologic”, conform Ordonanței de urgență din 7 iulie 1998 și hotărârilor judecătorești pronunțate în această cauză. Aceasta a susținut că comisia responsabilă de pregătirea restituirii acestor bunuri nu și-a îndeplinit sarcinile, opunând un refuz întemeiat pe existența unei acțiuni civile pendinte.

39. În absența unui răspuns, la 5 mai 2005, reclamanta a sesizat Guvernul cu un memoriu similar care a rămas, de asemenea, fără răspuns.

40. Până în prezent, reclamanta așteaptă încă să fie pusă în posesia bunurilor descrise la punctul 13 din anexa la Ordonanța de urgență din 7 iulie 1998.

41. Reclamanta susține că în cursul acestei perioade au fost evidențiate exemple de administrare defectuoasă a acestui patrimoniu, pe care nu le-a putut împiedica. Astfel, *Codex aureus*, una dintre lucrările cele mai prețioase din Biblioteca Batthyaneum, ar fi fost grav deteriorată în urma împrumutării acesteia consimțite de administrația actuală.

II. Dreptul și practica relevante

A. Acorduri între Sfântul Scaun și Guvernul Român

42. Acordul privind interpretarea art. IX din Concordatul din 10 mai 1927 între Sfântul Scaun și Guvernul Român a fost publicat într-o versiune bilingvă româno-franceză, în Monitorul Oficial nr. 52 din 2 martie 1940. La art. V, acesta prevede că „toate bunurile care se află la data de 1 ianuarie 1932 în posesia și sub administrația *Status Romano-Catholicus Transylvaniensis* sunt bunuri cu caracter bisericesc și vor fi utilizate conform destinației lor inițiale doar pe teritoriul actual al Episcopiei Catolice de rit roman din Alba Iulia”.

43. Decretul Ministrului Cultelor nr. 151 din 17 iulie 1948 a denunțat concordatul și acordurile ulterioare și a abrogat legile de ratificare a acestora.

44. În perioada regimului comunist, relațiile diplomatice între Sfântul Scaun și Guvernul Român au fost întrerupte.

45. Relațiile diplomatice între Sfântul Scaun și Guvernul Român au fost restabilite la 15 mai 1990.

B. Dispoziții legislative

1. Dispoziții privind biblioteca și muzeul

46. În temeiul Ordonanței de urgență nr. 13/1998 din 7 iulie 1998, publicată în Monitorul Oficial nr. 255 din 8 iulie 1998, șaptesprezece bunuri, identificate în anexa regulamentului, printre care „*Biblioteca Batthyaneum, Muzeul și Institutul Astrologic al Episcopiei Romano-Catolice*”, care figurau la nr. 13 din listă, trebuiau să fie restituite comunităților minorităților naționale de la care aceste bunuri fuseseră confiscate după 1940.

Spre deosebire de alte bunuri individualizate în lista anexată dispoziției menționate, în cazul bibliotecii și a muzeului, se menționează în mod expres că acestea aparțin Episcopiei Romano-Catolice de Alba Iulia.

Deși toate documentele anterioare sau ulterioare utilizează denumirea de institut „astronomic”, ordonanța de urgență utilizează denumirea de „institut astrologic”.

Art. 1 din dispoziția menționată este formulat astfel:

„Clădirile, împreună cu terenul aferent, cuprinse în anexa care face parte integrantă din prezenta ordonanță de urgență, care au aparținut comunităților (organizații, culte religioase) cetățenilor aparținând minorităților naționale din România și au fost trecute după anul 1940 în patrimoniul statului roman prin măsuri de constrângere, confiscare, naționalizare sau manevre dolosive, se restituie titularilor sau succesorilor acestora”

47. Conform art. 2 din dispoziția menționată, competența pentru a răspunde cererilor de restituire îi revenea unei comisii paritare, pe care o instituia, formată din reprezentanți ai Guvernului și ai comunităților care făcuseră cereri de restituire.

Art. 2 este redactat după cum urmează:

„În scopul verificării îndeplinirii condițiilor prevăzute la art. 1, se instituie, în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, o comisie specială formată, pe baze paritare, din reprezentanți ai Guvernului și ai comunităților prevăzute în anexă.

Comisia va stabili succesorii din cadrul comunităților care vor redobândi dreptul de proprietate asupra imobilelor revendicate și va avea sarcina de a întocmi, pe bază de acte doveditoare, documentația pentru fiecare imobil în parte. Transmiterea dreptului de proprietate asupra imobilelor cuprinse în anexă va avea loc la data semnării protocolului redactat de comisie.

Comisia prevăzută la acest articol este abilitată să examineze, cu respectarea aceleiași proceduri, cererile de restituire și a altor imobile din această categorie, care au aparținut comunităților cetățenilor aparținând minorităților naționale din România. După identificarea acestor imobile, comisia va supune Guvernului propuneri corespunzătoare.”

48. Conform art. 3 din dispoziția menționată, transferul dreptului de proprietate ar trebui să aibă loc la momentul predării imobilului, prin protocol de predare-primire, de la deținătorii actuali către succesorii stabiliți.

49. Ordonanța de urgență a fost ratificată fără nicio modificare de Legea nr. 458/2003. Legea nr. 458/2003 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 817 din 19 noiembrie 2003.

2. Dispoziții cu privire la restituirea imobilelor care au aparținut comunităților minorităților naționale și comunităților religioase

50. Ordonanța de urgență a Guvernului (în continuare „OUG”) nr. 83/1999 privind restituirea unor bunuri imobile care au aparținut comunităților minorităților naționale, publicată în Monitorul Oficial nr. 266 din 10 iunie 1999, a stabilit o comisie specială de restituire compusă dintr-un reprezentant al Ministerului Justiției, un reprezentant al Departamentului pentru protecția minorităților din cadrul Guvernului și un reprezentant al

minorității solicitante. Această comisie avea sarcina să răspundă cererilor de restituire în privința a treizeci și șase de imobile identificate în anexa la OUG nr. 83/1999, precum și a altor imobile care au aparținut comunităților minorităților naționale (articolul 4 din OUG nr. 83/1999).

51. Ordonanța de urgență nr. 83/1999 a fost ratificată și modificată prin Legea nr. 66/2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 278 din 30 martie 2004. În temeiul noilor dispoziții ale acestei legi, cererile de restituire ar trebui, de la acest moment, să fie depuse la o altă comisie decât cea stabilită inițial, adică la comisia specială pentru restituirea imobilelor care au aparținut comunităților religioase. Această comisie era instituită prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind restituirea imobilelor care au aparținut comunităților religioase.

52. Articolul unic al Legii nr. 66/2004 prevede că Ordonanța de urgență nr. 83/1999 se completează cu patru noi articole (articolele 6 - 9).

53. Art. 9 ultimul paragraf din versiunea reformată în 2004 a Ordonanței de urgență nr. 83/1999 prevede că „în cazul în care, pentru imobilele ce au făcut obiectul procedurilor prevăzute în Ordonanța de urgență nr. 13/1998 (...) și în prezenta ordonanță de urgență, din diverse motive nu s-au concretizat procedurile de restituire, soluționarea restituirii acestora se va prelua și se va hotărî de către Comisia specială de retrocedare”.

3. Alte dispoziții legislative

54. Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 530 din 27 octombrie 2000. Această lege reglementează măsurile de conservare a bunurilor mobile care aparțin patrimoniului cultural național fără distincție în ceea ce privește natura privată sau publică a dreptului de proprietate asupra acestor bunuri. După mai multe modificări, o versiune reformată a acestei legi a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 828 din 9 decembrie 2008.

55. Legea nr. 27/1996 privind partidele politice a fost abrogată și înlocuită de Legea nr. 14/2003, intrată în vigoare la 17 ianuarie 2003.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție

56. Reclamanta se plânge de neacordarea dreptului său de proprietate asupra Bibliotecii Batthyaneum și Muzeului de astronomie, inclusiv colecțiile de cărți și alte obiecte conservate, care fac parte din donația din 1798, în ciuda confirmării dreptului său de proprietate prin acordurile Guvernului Român cu Sfântul Scaun și a Ordonanței de urgență din 7 iulie 1998. Aceasta se plânge mai ales de imposibilitatea de a intra în posesia acestor bunuri din motivul că comisia administrativă nu a pregătit restituirea acestora, pe care Ordonanța de urgență din 7 iulie 1998 o dispunea, în ciuda unei hotărâri judecătorești definitive favorabilă reclamantei, datând din 22 octombrie 2003.

57. Aceste capete de cerere sunt formulate din perspectiva art. 6 și 13 din convenție și a art. 1 din Protocolul nr. 1.

58. Revenindu-i sarcina de încadrare juridică a faptelor cauzei, Curtea consideră potrivit să examineze capetele de cerere ridicate de reclamantă doar din perspectiva art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție (cf. *mutatis mutandis*, *Saleck Bardi împotriva Spaniei*, nr. 66167/09, pct. 31, 24 mai 2011), care este redactat după cum urmează:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Observație preliminară

59. În observațiile sale complementare din 22 noiembrie 2011, Guvernul invită Curtea să noteze că, având în vedere obiectul prezentei cauze, aceasta poate fi asemănată cu grupul de cauze similare cauzei *Străin și alții împotriva României* (nr. 57001/00, CEDO 2005-VII) și, din acest motiv, invită Curtea să analizeze posibilitatea de a soluționa cererea menționată alăturat în același mod ca toate cauzele care vizează aceeași problematică generală. Acesta amintește, în această privință, concluziile Curții în hotărârea-pilot *Maria Atanasiu și alții împotriva României* (nr. 30767/05 și 33800/06, pct. 241, 12 octombrie 2010) conform cărora:

„Ținând seama de numărul foarte important de cereri îndreptate împotriva României privind același tip de litigiu, Curtea decide să amâne pentru o perioadă de optsprezece luni, începând de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, examinarea tuturor cererilor rezultate din aceeași problematică generală, până la adoptarea de către autoritățile române a unor măsuri care să ofere o reparație adecvată tuturor persoanelor vizate de legile de reparație”.

60. Reclamanta estimează că prezenta cauză face referire la bunuri cu caracter bisericesc și că nu există o legătură veritabilă cu legile generale în materie de restituire a proprietăților. În plus, aceasta argumentează că procedura prevăzută în Ordonanța de urgență nr. 13/1998 nu este asemănătoare cu celelalte proceduri de restituire reglementate de legea generală în materie de restituiri.

61. Curtea observă că prezenta cauză vizează proprietatea Bibliotecii Batthyaneum și a Muzeului de astronomie cu sediul la Alba Iulia, în același imobil cu biblioteca, inclusiv colecții de cărți și alte obiecte păstrate acolo.

Acest patrimoniu, compus dintr-un imobil și din bunuri mobile, este individualizat prin Ordonanța de urgență nr. 13 din 7 iulie 1998, care reglementează, de asemenea, destinația a douăsprezece alte bunuri. Prin aceasta se diferențiază de legile generale care reglementează restituirea imobilelor confiscate dar nu a bunurilor mobile și care se aplică tuturor imobilelor confiscate abuziv în perioada 1945 - 1989.

62. Curtea notează, de asemenea, că Ordonanța de urgență din 7 iulie 1998 a fost confirmată integral și fără modificări, la cinci ani după adoptarea sa, prin Legea nr. 458/2003.

63. Ordonanța de urgență din 7 iulie 1998, ca și Legea de ratificare nr. 458/2003 sunt încă în vigoare în prezent. Nu au fost nici abrogate, nici modificate de Ordonanța de urgență nr. 83/1999 și nici de celelalte legi și alte reglementări invocate de Guvern ca general aplicabile în domeniul restituirii bunurilor care au aparținut comunităților minorităților naționale și comunităților religioase. Rezultă că în speță este vorba de aplicarea unor dispoziții legislative speciale care – spre deosebire de legile generale de restituire – privesc bunuri identificate și individualizate chiar prin aceste dispoziții legislative.

În această privință, Curtea notează că Legea nr. 66/2004 doar a transferat competența către o altă comisie specială de restituire, responsabilă, de asemenea, de tranșarea cererilor de restituire formulate în temeiul dispozițiilor legislative generale. Această lege nu a schimbat deloc dispoziția legislativă specială care dispune în mod expres restituirea bibliotecii și a institutului, prevăzută în Ordonanța de urgență din 7 iulie 1998.

64. În plus, Curtea a examinat deja în mod distinct, în afara problemelor juridice cuprinse în hotărârea-pilot *Maria Atanasiu și alții*, menționată anterior, cauze referitoare la revendicarea anumitor categorii de bunuri confiscate înainte de 1989. Era vorba, pe de o parte, de anumite categorii de bunuri bisericești care aparținuseră Bisericii Române Unită cu Roma (greco-

catolică) (*Parohia greco-catolică Sâmbata Bihor împotriva României*, nr. 48107/99, pct. 66, 12 ianuarie 2010, *Parohia greco-catolică Sfântul Vasile Polonă împotriva României*, nr. 65965/01, pct. 5, 7 aprilie 2009). Același lucru era valabil pentru bunuri mobile cu valoare istorică, precum monezi vechi din aur (*Piștoreanu împotriva României*, nr. 34860/02, pct. 7, 30 septembrie 2008, *Vasilescu împotriva României*, 22 mai 1998, pct. 8, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-III). Or, aceste hotărâri, deși pronunțate înainte de hotărârea-pilot, nu ridică aceeași problemă de ordin general precum cea identificată în hotărârea *Maria Atanasiu și alții*, menționată anterior. La fel ca bunurile respective din speță, aceste bunuri nu făceau obiectul legilor generale de restituire.

65. Reiese că situația în speță nu face parte din aceeași problemă generală ca cea din cauza *Maria Atanasiu și alții* (menționată anterior, pct. 241) și că amânarea ei în așteptarea adoptării de către autoritățile române a unor măsuri care să ofere o reparație adecvată tuturor persoanelor vizate de legile de reparație nu se impune.

B. Cu privire la admisibilitate

66. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne. În această privință, acesta susține că reclamanta avea la dispoziție o acțiune în contencios administrativ. Această acțiune vizând obligația de a face ar fi putut avea ca rezultat, conform Guvernului, ca o instanță să impună comisiei speciale de restituire să pronunțe o decizie în urma cererii introduse de reclamantă, sub pedeapsa cu amenda și cu daune-interese, în temeiul art. 580³ din Codul de procedură civilă.

67. În această privință, Guvernul face referire la o serie de hotărâri ale diferitelor instanțe naționale, pronunțate în perioada cuprinsă între 2001 și 2007, prin care au fost admise acțiunile vizând obligația de a face formulate de către reclamanti pentru a contesta lipsa răspunsului, întârzierea în soluționare sau deciziile luate de primării privind notificările introduse în temeiul legii nr. 10/2001. Conform Guvernului, aceste decizii arătau punctul de vedere majoritar în practica judiciară. Având în vedere similaritățile procedurilor de restituire, Guvernul estimează că jurisprudența menționată este la fel de pertinentă în speță.

68. În plus, Guvernul supune trei exemple de hotărâri, confirmate de Înalta Curte de Casație și Justiție la 20 martie 2007, 6 mai și 2 decembrie 2009, pronunțate în urma acțiunilor formulate de o parohie ortodoxă și de două parohii greco-catolice împotriva comisiei speciale responsabile de restituirea anumitor bunuri care aparținuseră comunităților religioase menționate. Prin aceste hotărâri, comisia specială a fost obligată să pronunțe o decizie administrativă pe tema cererilor formulate de parohii, vizând restituirea mai multor imobile.

69. Reclamanta consideră că la data introducerii cererii sale nu dispunea de o cale de atac eficientă pentru a denunța situația în litigiu deoarece nu putea acționa în justiție împotriva unei comisii care niciodată nu a fost constituită, deci, care nu avea existență instituțională. Aceasta indică, în această privință, că reiese chiar din scrisoarea din 26 iulie 2011, prezentată de Guvern, că această comisie paritară a cărei înființare era prevăzută în Ordonanța de urgență nr. 13/1998 nu a fost niciodată constituită, nefiind găsită nicio dovadă a existenței, activității sau arhivelor acesteia.

70. Aceasta indică, în plus, că în perioada dintre 19 septembrie 1998 și 23 octombrie 2003, o acțiune în justiție care contesta dreptul său de proprietate asupra bibliotecii și a muzeului era pendinte. Prin urmare, orice alt demers în justiție nu ar fi putut fi soluționat, întrucât ar fi avut nevoie de amânare până la decizia definitivă în procedura menționată.

71. Aceasta consideră, în cele din urmă, că procedura prevăzută în Ordonanța de urgență nr. 13/1998 nu este asemănătoare cu celelalte proceduri de restituire de imobile naționalizate și că, prin urmare, practica invocată de Guvern ca majoritară nu este pertinentă, dincolo de faptul că aceasta nu era unanimă și constantă.

72. Curtea consideră că excepția Guvernului este strâns legată de obiectul plângerii, astfel încât este necesar să fie unită cu fondul (a se vedea *Burghelea împotriva României*, nr.

26985/03, pct. 31, 27 ianuarie 2009, și, *mutatis mutandis*, *De Sciscio împotriva Italiei*, nr. 176/04, pct. 53, 20 aprilie 2006).

73. De altfel, Curtea constată că această parte a cererii nu este în mod vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 din convenție. Curtea subliniază, în plus, că aceasta nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

C. Pe fond

1. Argumentele părților

a) Argumentele reclamantei

74. Reclamanta susține că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1, datorită imposibilității, timp de treisprezece ani, de a-și utiliza bunurile deoarece nici comisia stabilită prin dispoziția din 7 iulie 1998, nici o altă comisie care i-ar fi succedat în aceste funcții, nu a pregătit restituirea, impusă prin dispoziția menționată. Aceasta denunță, în această privință, caracterul lacunar al legislației, întrucât nu a fost stabilit niciun termen de către dispoziția menționată pentru transferul efectiv al posesiunii bunurilor, cu consecința că a fost privată de utilizarea bunurilor sale încălcându-se condițiile prevăzute la art. 1 din Protocolul nr. 1.

75. Conform reclamantei, imposibilitatea de a utiliza aceste bunuri este contrară atât dispoziției din 7 iulie 1998, care a fost confirmată printr-o lege, cât și acordurilor încheiate între Guvernul Român și Sfântul Scaun, în special celui publicat în Monitorul Oficial din 2 martie 1940. Conform acesteia, acordurile sunt încă în vigoare, decretul de abrogare adoptat de Ministrul Cultelor la 17 iulie 1948 fiind caduc, deoarece era contrar dreptului internațional în materie de tratate.

76. În cele din urmă, reclamanta consideră că ingerinței în dreptul său la respectarea bunurilor sale se adaugă incertitudinea juridică pe care a trebuit să o suporte datorită anulării consecutive a două hotărâri definitive pronunțate în același litigiu, la 24 ianuarie și 15 martie 2003.

b) Argumentele Guvernului

77. Făcând referire la noțiunea de „speranță legitimă” de a vedea concretizându-se o creanță, acoperită de conceptul de „bun” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, și la ampla marjă de apreciere a statului în ceea ce privește alegerea măsurilor în vederea garantării respectării drepturilor patrimoniale și punerea lor în aplicare, Guvernul face trimitere la hotărârile *Pine Valley Developments Ltd și alții împotriva Irlandei* (29 noiembrie 1991, pct. 31, seria A nr. 222) și *Broniowski împotriva Poloniei* [(GC), nr. 31443/96, pct. 166, CEDO 2004-V].

78. Guvernul subliniază aspectele din jurul adoptării regulamentelor și legilor succesive în materie de restituire a proprietăților către minoritățile naționale, precum și diverșii factori sociali, economici și juridici de care autoritățile au trebuit să țină cont la reglementarea regimului juridic al acestei categorii de bunuri pe care statul și le-a apropiat în mod abuziv în timpul regimului comunist.

79. Conform Guvernului, reiese din evoluția cadrului normativ în domeniul restituirii imobilelor care au aparținut minorităților naționale din România că Ordonanța de urgență nr. 13/1998 a constituit o fază preliminară adoptării cadrului legislativ care reglementează restituirea tuturor bunurilor confiscate. De abia mai târziu procedurile au fost efectiv puse în aplicare și competența a fost atribuită unei „comisii speciale” pentru a decide cu privire la cererile de restituire a imobilelor formulate de comunitățile religioase.

80. Conform informațiilor comunicate de comisia specială, reclamanta a formulat o cerere de restituire a imobilului în cauză, depunând documente justificative în acest sens. Cererea de restituire menționată a fost supusă dezbaterilor comisiei menționate, aspectele discutate

vizând, pe de o parte, faptul că fostul proprietar al imobilului ar fi fost observatorul astronomic romano-catolic din Alba Iulia și, pe de altă parte, intenția episcopului de a dona clădirea și biblioteca nu doar reclamantei ci și provinciei Transilvania. Având în vedere aceste aspecte, comisia specială de restituire ar trebui să efectueze o nouă analiză a dosarului de restituire și ar trebui să stabilească calitatea de persoană îndreptățită să beneficieze de restituirea în cauză.

81. În cele din urmă, în ceea ce privește problema conformității acestei situații cu dispozițiile acordului privind interpretarea art. IX din Concordatul din 10 mai 1927 între Sfântul Scaun și Guvernul Român, acesta observă că acordul menționat a fost denunțat prin Decretul nr. 151 din 17 iulie 1948. Conform Guvernului, toate legile de ratificare a concordatului și a convențiilor și acordurilor ulterioare au fost de asemenea abrogate.

2. Motivarea Curții

a) Cu privire la existența unei valori patrimoniale a reclamantei, protejate de art. 1 din Protocolul nr. 1

82. Noțiunea de „bunuri” poate desemna atât „bunuri actuale” cât și valori patrimoniale, inclusiv, în anumite situații bine definite, creanțe. Pentru ca o creanță să poată fi considerată o „valoare patrimonială” intrând sub incidența art. 1 din Protocolul nr. 1, titularul creanței trebuie să demonstreze că aceasta are o bază suficientă în dreptul intern. 1 Din moment ce aceasta este dobândită, poate intra în joc noțiunea de „speranță legitimă” (*Maurice împotriva Franței* [MC], nr. 11810/03, pct. 63, CEDO 2005-IX, *Agrati și alții împotriva Italiei*, nr. 43549/08, 6107/09 și 5087/09, pct. 73-74, 7 iunie 2011).

83. În speță, Guvernul nu a contestat dreptul reclamantei la soluționarea prin procedura legală a cererii sale vizând proprietatea bunurilor în litigiu.

84. Curtea notează că Ordonanța de urgență a Guvernului din 7 iulie 1998, ratificată de Parlament în 2003, încă în vigoare în prezent, comportă mențiunea explicită a obligației de restituire a „Bibliotecii Batthyaneum, Muzeului și Institutului Astrologic al Episcopiei Romano-Catolice”. Curtea observă, în această privință că, spre deosebire de alte bunuri individualizate de lista anexată ordonanței menționate, în cazul bibliotecii și al muzeului, se menționează în mod expres că acestea aparțin Episcopiei Romano-Catolice de Alba Iulia.

85. În plus, în hotărârea sa definitivă din 22 octombrie 2003, Curtea de Apel Alba Iulia face referire la ordonanța nr. 13 „prin care Guvernul decisese restituirea în beneficiul Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Alba Iulia a Bibliotecii Batthyaneum, a muzeului și a institutului” că „abrogarea a nu putea interveni decât printr-o altă dispoziție a guvernului sau printr-o lege a Parlamentului și nu printr-o hotărâre judecătorească” (pct. 37 de mai sus).

De altfel, acțiunea inițiată în speță, între alții, de Ministerul Culturii ca parte intervenientă principală care contesta legalitatea restituirii, a fost respinsă.

86. Curtea notează că în afară de dispoziția din 1998, reclamanta invocă în beneficiul ei obligațiile asumate de partea pârâtă în acordurile dintre Sfântul Scaun și Guvernul român din 1927 și 1940, adică respectarea dreptului de proprietate al reclamantei asupra „tuturor bunurilor care se află la data de 1 ianuarie 1932 în posesia și sub administrarea Status Romano-Catholicus Transylvaniensi”. Pe de o parte, Guvernul afirmă că Decretul Ministrului Cultelor nr. 151 din 17 iulie 1948 a denunțat concordatul și acordurile ulterioare și a abrogat legile de ratificare a acestora. În schimb, conform reclamantei, aceste acorduri sunt încă în vigoare, decretul de abrogare adoptat de Ministrul Cultelor în 1948 fiind caduc, deoarece era contrar dreptului internațional public în materie de tratate.

Curtea nu consideră necesar să se pronunțe asupra acestei divergențe, însă aceasta ia notă de faptul că dispoziția din 1998, în prezent în vigoare, se înscrie în categoria obligațiilor asumate anterior de Statul Român față de Sfântul Scaun.

87. În orice caz, Curtea subliniază excepționala valoare culturală și istorică a acestui patrimoniu mai ales a bibliotecii, nu doar pentru România, ci și pentru public în general.

88. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că reclamanta beneficiază cel puțin de o speranță legitimă, fondată pe dispoziția menționată, ca problema proprietății acestor bunuri să fie reglementată rapid, având în vedere importanța lor nu doar pentru reclamantă, ci și dat fiind interesul general în cauză.

Articolul 1 din Protocolul nr. 1 este deci aplicabil în cazul în speță.

b) Cu privire la respectarea art. 1 din Protocolul nr. 1

89. Articolul 1 din Protocolul nr. 1 cere ca ingerința autorității publice în exercitarea dreptului la respectarea bunurilor să fie legală [*Fostul rege al Greciei și alții împotriva Greciei* (MC) nr. 25701/94, pct. 79, CEDO 2000-XII]. Principiul legalității presupune existența unor norme de drept intern suficient de accesibile, precise și previzibile în aplicarea lor [*Beyeler împotriva Italiei* (MC), nr. 33202/96, pct. 109-110, CEDO 2000-I și, în ceea ce privește cauzele privind proprietatea minorităților etnice și religioase, a se vedea și *Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı împotriva Turciei*, nr. 34478/97, pct. 50-60, 9 ianuarie 2007, și *Samatya Surp Kevork Ermeni Kilisesi, Mektebi Ve Mezarlığı Vakfı Yönetim Kurulu împotriva Turciei*, nr. 1480/03, pct. 31, 16 decembrie 2008]. În plus, orice ingerință în folosința acestui drept trebuie să aibă un scop legitim. De asemenea, în cauzele care implică o obligație pozitivă, trebuie să existe o justificare legitimă pentru lipsa de acțiune din partea statului. Atât o atingere adusă respectării bunurilor cât și abținerea de la a acționa trebuie să păstreze un echilibru just între cerințele interesului general al comunității și imperativele apărării drepturilor fundamentale ale individului (*James și alții împotriva Regatului Unit*, 21 februarie 1986, pct. 46, seria A nr. 98, și *Fostul Rege al Greciei și alții*, menționată anterior, pct. 87).

90. În fiecare cauză care implică pretinsa încălcare a acestei dispoziții, Curtea trebuie să verifice dacă, datorită acțiunii sau lipsei de acțiune a statului, persoana în cauză a trebuit să suporte o sarcină disproporționată și excesivă (*Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei*, 23 septembrie 1982, pct. 73, seria A nr. 52). În această privință, trebuie subliniat că incertitudinea – fie că este legislativă, administrativă sau ține de practicile aplicate de autorități – este un factor de care trebuie să se țină seama în aprecierea conduitei statului. Într-adevăr, atunci când este în joc o problemă de interes general, autoritățile publice sunt obligate să reacționeze în timp util, în mod corect și cu cea mai mare coerență (*Vasilescu împotriva României*, 22 mai 1998, pct. 51, *Culegere* 1998-III).

91. În speță, Ordonanța de urgență a Guvernului din 7 iulie 1998, ratificată prin Legea nr. 458/2003, încă în vigoare în prezent, impune ca statutul „[Bibliotecii] Batthyaneum, [și al Muzeului] și [Institutului] Astrologic al Episcopiei Romano-Catolice” să fie reglementat de o comisie administrativă responsabilă de examinarea cererilor de restituire.

92. Cu toate că reclamanta a urmat procedura prealabilă prevăzută în această dispoziție, până în prezent, cu aproape 14 ani mai târziu, protocolul de predare a bunurilor menționate, la care face referire art. 3 din dispoziția menționată, nu a fost încheiat și nicio altă decizie, de acordare, de respingere sau de amânare, nu a fost adusă la cunoștința reclamantei. În această privință, Curtea notează că ordonanța din 7 iulie 1998 nu prevede nici o dată limită, nici o procedură de urmat pentru transferul bunurilor. În plus, ordonanța nu prevede nicio cale de atac jurisdicțională în ceea ce privește aplicarea acestor dispoziții legislative. Aceste lacune legislative au favorizat o procedură prealabilă dilatorie care, ținând cont de caracterul său obligatoriu, putea bloca *sine die* speranța legitimă a reclamantei ca problema statutului patrimoniului identificat la poziția 13 din Anexa la Ordonanța de urgență din 7 iulie 1998 (*Parohia Greco-Catolică Sâmbăta Bihor*, menționată anterior, pct. 68-71) să fie în cele din urmă rezolvată.

93. În această privință, Curtea notează că după cum reiese din documentele prezentate de Guvern, comisia care ar trebui să opereze transmiterea bunurilor în temeiul ordonanței din 7 iulie 1998 nu a fost niciodată constituită. Din această cauză, o acțiune în justiție împotriva

comisiei prevăzută în ordonanța din 7 iulie 1998 nu era posibilă, dat fiind că aceasta nu a fost niciodată constituită.

94. Curtea notează, de asemenea, că de abia în 2004, adică la aproape șase ani după ordonanța menționată, în temeiul unei noi legi, competența pentru a opera transferul bunurilor a fost transmisă unei alte comisii administrative deja constituite. Nu reiese din elementele din dosar că această nouă comisie ar fi comunicat vreodată reclamantei rezultatul, chiar și preliminar, al dezbaterilor sale pe tema cererii pe care i-a prezentat-o. În plus, din scrisoarea din 26 iulie 2011 adresată de această comisie specială agentului guvernamental de pe lângă Curte nu reiese că ar fi fost stabilită o dată pentru reluarea examinării acestei cereri.

95. În cele din urmă, Curtea notează că hotărârile judecătorești pronunțate în raport cu legile generale de restituire, la care face referire Guvernul, nu sunt pertinente în măsura în care, în speță, este vorba de o reglementare specială care derogă de la dreptul comun în materie. Același lucru este valabil pentru cele trei decizii pronunțate în litigiile inițiate de parohii ortodoxe și greco-catolice și întemeiate pe legile generale de restituire. În plus, datând din 2007 și 2009, aceste decizii sunt ulterioare datei la care s-a introdus prezenta cerere.

96. Rezultă că în absența unei căi de atac accesibile reclamantei, a cărei eficacitate să fie demonstrată în practică și nu doar în teorie, excepția de neepuizare a căilor de atac interne ridicată de Guvern trebuie respinsă.

97. Având în vedere cele precedente, Curtea nu găsește nicio justificare legitimă pentru lipsa de acțiune prelungită a Statului care împiedică aplicarea ordonanței din 1998, confirmată de o lege din noiembrie 2003. Incertitudinea care o afectează pe reclamantă de paisprezece ani, în ceea ce privește interesul ei pentru stabilirea statutului juridic al patrimoniului în cauză, este cu atât mai dificil de înțeles dacă luăm în considerare importanța culturală și istorică a patrimoniului care ar fi trebuit să determine o acțiune rapidă pentru a asigura păstrarea acestuia și utilizarea corespunzătoare în interesul general.

98. În consecință, a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 și 13 din convenție

99. Reclamanta denunță o încălcare a art. 6 și 13 din convenție.

100. Guvernul contestă acest argument.

101. Curtea subliniază că aceste capete de cerere sunt legate de cel examinat anterior și, prin urmare, trebuie, de asemenea, să fie declarate admisibile.

102. Având în vedere constatarea referitoare la art. 1 din Protocolul nr. 1 (pct. 98 de mai sus), Curtea consideră că nu trebuie examinat dacă, în speță, au fost încălcate aceste dispoziții [a se vedea, printre altele, *mutatis mutandis* hotărârea *Laino împotriva Italiei* (MC), nr. 33158/96, pct. 25, CEDO 1999-I; *Zanghì împotriva Italiei* 19 februarie 1991, pct. 23, seria A nr. 194-C, și *Biserica Catolică din Caneea împotriva Greciei*, 16 decembrie 1997, pct. 50, *Culegere* 1997-VIII].

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

103. Art. 41 din convenție dispune:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

104. Reclamanta solicită restituirea în natură a bunurilor în litigiu pentru prejudiciul material suferit. Aceasta solicită și 30 000 euro (EUR) pentru prejudiciul moral, ca urmare a

incertitudinii prelungite pe care a trebuit să o suporte timp îndelungat și anulărilor repetate ale hotărârilor judecătorești definitive pronunțate în favoarea sa. Aceasta susține că bunurile în litigiu sunt de o valoare morală inestimabilă pentru toți credincioșii săi. În plus, făcând referire la acte de administrare defectuoasă care ar fi condus la deteriorarea uneia dintre lucrările cele mai prețioase din colecția Bibliotecii Batthyaneum și la declanșarea, ulterior, a unui scandal mediatic în jurul numelui acestei biblioteci, aceasta pretinde că un prejudiciu moral a rezultat din faptul că s-a aflat în imposibilitatea de a-și proteja bunurile.

105. Guvernul contestă solicitările reclamantei pentru prejudiciul material și consideră că nicio legătură de cauzalitate nu a fost stabilită între prejudiciul moral pretins și pretinsa încălcare a convenției.

106. Curtea subliniază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei satisfacții echitabile constă în speță în faptul că speranța legitimă pe care a avut-o reclamanta ca statutul juridic al patrimoniului solicitat să fie stabilit a fost și continuă să fie privată de realizare de paisprezece ani.

În această privință, referitor la prejudiciul material, Curtea consideră că autorităților naționale le revine sarcina de a alege, sub controlul Comitetului de Miniștri, măsurile de reparație corespunzătoare pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte.

107. În ceea ce privește reparația prejudiciului moral, Curtea a afirmat deja că alt prejudiciu decât cel material poate presupune, pentru o persoană juridică, elemente mai mult sau mai puțin „obiective” și „subiective”. Printre aceste elemente, trebuie recunoscută reputația entității juridice, dar și incertitudinea în planificarea deciziilor care trebuie luate, tulburările cauzate gestionării entității juridice înseși, ale căror consecințe nu pot fi calculate exact, și, în cele din urmă, deși într-o măsură mai mică, teama și neplăcerile suferite de membrii organelor de conducere (*Parohia Greco-Catolică Sfântul Vasile Polonă*, menționată anterior, pct. 117).

108. În speță, incertitudinea suportată de reclamantă timp de mulți ani a cauzat în mod sigur pentru partea interesată și pentru reprezentanții acesteia neplăceri mari, mai ales dată fiind importanța culturală și istorică a patrimoniului în cauză (pct. 40 de mai sus).

109. Având în vedere considerațiile precedente, pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41, Curtea alocă reclamantei 15 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

110. Reclamanta solicită totodată 15 595 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața Curții, respectiv 4 035 EUR pentru onorariile lui M. Macovei, 11 460 EUR pentru onorariile lui D. Mihai și 100 EUR pentru cheltuielile de corespondență. Convenția de asistență judiciară încheiată între reclamantă și avocații săi prevede că suma acordată de Curte cu titlu de onorarii va fi plătită direct acestora din urmă, cu excepția a 1500 EUR deja plătiți de reclamantă avocaților săi (câte 750 EUR pentru fiecare dintre cei doi avocați), sumă a cărei rambursare o solicită

111. Guvernul consideră aceste pretenții excesive. Acesta susține că nu a fost prezentat niciun document justificativ pentru suma solicitată pentru cheltuielile de fotocopiere și taxele poștale.

112. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se demonstrează caracterul real, necesitatea și caracterul rezonabil al valorii lor. În speță, ținând seama de documentele aflate în posesia sa și de jurisprudența sa, Curtea consideră rezonabilă suma de 10 000 EUR pentru procedura în fața Curții, din care 3 250 EUR vor fi plătiți direct către M. Macovei, 5 250 EUR vor fi plătiți direct către D. Mihai și 1500 EUR vor fi plătiți reclamantei pentru taxele pe care le-a plătit efectiv.

C. Dobânzi moratorii

113. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Hotărăște* să unească cu fondul excepția ridicată de Guvern și să o respingă;
2. *Declară* cererea admisibilă;
3. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;
4. *Hotărăște* că nu este cazul să examineze capetele de cerere întemeiate pe articolele 6 și 13 din Convenție;
5. *Hotărăște*
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânării definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, 15 000 EUR (cincisprezece mii euro), sumă care va fi convertită în moneda statului pârât la cursul de schimb aplicabil la data plății, pentru prejudiciu moral;
 - b) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data la care hotărârea va rămâne definitivă conform art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, precum și orice sumă care poate fi datorată cu titlu de impozit de reclamantă, pentru cheltuielile de judecată;
 - i) 1 500 EUR (o mie cinci sute euro) către reclamantă;
 - ii) 3 250 EUR (trei mii două sute cincizeci euro) către Monica Macovei;
 - iii) 5 250 EUR (cinci mii două sute cincizeci euro) către Dan Mihai;
 - c) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
6. *Respinge* cererea de reparație echitabilă pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 25 septembrie 2012, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte